

אהבה לא מוצדקת: למה היארציט של אהרן מסופר בתורה? מבוסס על לקו"ש יח/411, כד/253

יהודי התייתם מאביו והקפיד לבוא שלוש פעמים ביום לבית הכנסת לומר קדיש. אחרי שנה הוא התייתם מאימו, אבל הפעם לא הקפיד במיוחד על הקדישים. פעם בא ופעם לא.

הרב ביקש להבין למה לאבא כן ולאמא לא?

"-תראה כבוד הרב", ענה האיש, "11 חודש אמרתי קדיש על אבא שלי כדי להכניס אותו לגן עדן, אבל אם אימא שלי תגיע לשם – גן עדן לא יהיה להם..."

ישנן שאלות חזקות שמתעוררות אצל כל אחד שקורא את פרשת השבוע. לא צריך להיות מפרש כדי להתפלא עליהן, אלא מספיק לקרוא את מה שכתוב. והשבוע אנו רוצים לעסוק בתמיהה קלאסית כזו: במה זכה אהרן הכהן שהתורה תציין את יום הפטירה שלו? מהי הסיבה לכך שהאדם היחידי לאורך אלפי שנות היסטוריה שהתורה מכבדת את זכרו ומציינת את יום הסתלקותו הוא אהרן הכהן?

התורה¹ אינה מציינת את ימי הפטירה של אף אחד מגדולי האנושות ורועי האומה - לא אדם, לא מתושלח, לא נח, לא אברהם ולא שרה, לא יוסף ולא משה, לא דוד ולא שלמה. נכון שאנו יודעים כיום את יום הפטירה של חלק מרועי ישראל כמו משה ודוד, ואולם הדבר נודע רק מתוך חשבונות שעשו חז"ל בתלמוד או קיבלו במסורת. ואולם התורה עצמה אינה מתייחסת לכך. ובכל זאת חורגת ממנהגה פעם אחת ויחידה ומכבדת את אהרן הכהן בציון יום פטירתו בראש חודש אב.

זה קורה בתוך שטף סיכום המסעות במדבר. הפרשה השנייה שנקרא השבוע, פרשת "מסעי", עוסקת כשמה בסיכום תקופת המסעות והתורה מונה בקצרה את 42 התחנות בהם חנו בני ישראל. היא **אינה מזכירה את האירועים שאירעו שם**, רק את שמות המקומות בהם שהו.

הרמב"ם מסביר כי מטרת הסיכום הקצר היא להנציח לדורות את צורת החיים המופלאה בה חיו. הקב"ה יודע שהשנים יחלפו והאנשים הריאליים והמפוכחים יתקשו להאמין בסיפור לפיו עם ענק של מיליוני בני אדם חי 40 שנה במדבר בלי אספקה סדירה של לחם ומים. הם יבואו לטעון כי חיו בקצה המדבר קרוב למקום יישוב וקנו מזון מתגרים. לכן חוזרת התורה ומדגישה את שמות התחנות בהן חיו, בעומק המדבר הגדול "מקום נחש שרף ועקרב צימאון שאין בו מים", כדי שיהיה ברור שלא הייתה אפשרות לספק כמויות מזון מתגרים ולא היה זה אלא נס מתמשך של ארבעים שנה.

1. במדבר לג: אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן ... ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת: ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר ... ויסעו מים סוף ויחנו במדבר סין: ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה:

מורה נבוכים חלק ג פרק נ: אלו הספורים אשר סיפר בתורה שיחשבו רבים שאין תועלת בזכרם... ומזה הזכרת המסעות שיצאה שזכר מה שאין תועלת בו כלל ... ו[אולם] הצורך בו גדול מאד, מפני שכל הנסים אין אמתם ברורה רק למי שראם, אך לעתיד יהיה זיכרונם סיפור ואפשר שיכזיבם השומע... וכאשר ידע השם יתעלה שאפשר לפקפק באלו המופתים בעתיד ויחשבו שעמידתם היתה במדבר קרוב מן הישוב שאפשר לאדם לעמוד בו ... מפני זה ... חזק עניני אלו הפלאים בְּבִאור המסעות ההם, שידעו גדול הפלא בשיבת מין האדם במקומות ההם ארבעים שנה.

ואולם בעיצומו של הסיכום הקצר, התורה עוצרת ומזכירה אירוע ספציפי שהתרחש בהר ההר. מדובר בפרט ביוגרפי שלא הוזכר לגבי אף אחד מרועי ישראל.

¹ כמדומה שבתנ"ך כולו אין ימי פטירה בסגנון 'וימת .. ביום פלוני'.
[ישר כח לידידי הרב עזריאל ברגר שהעמידני על כך שאצל בני המן, ידוע מתוך הפסוקים בפרק ט במגילה מתי הם נתלו, וכן (להבדיל) מות נדב ואביהוא שמסופר בתוך פרשת "ויהי ביום השמיני"].

2. במדבר לה: ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום: ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים **בחדש החמישי באחד לחדש.**

העמק דבר (הנציב מוולוז'ין): בחדש החמישי באחד לחדש - לא הודיע הכתוב לא במיתת משה ולא במיתת מרים החודש והיום כי אם במיתת אהרן? ללמדנו שאותו החודש גרם להיות לשטן לגדולת עבודת המשכן שהיה ע"י אהרן הכהן הראש, ומזה סימן לדורות דבחודש אב יהא נחרב בהמ"ק.

הנצי"ב עונה כי התורה הזכירה את מיתת אהרן בראש חודש אב, כדי לרמוז את סוד רוע המזל של חודש אב שעתידי להתברר כיום צרות והשמדות בבית המקדש. לכן מקדימה ורומזת כי הכל תוצאה ממה שקרה "בחודש החמישי באחד לחודש", פטירתו של אהרן הכהן שעמד בראש בית ה'.

ואולם דבריו תמוהים, שכן באותה מידה הייתה צריכה לספר את יום לידת ופטירת משה, שבזכותו זכינו לנס פורים כידוע. ולכן התמיהה גדולה ומחייבת הסבר: במה אהרן גדול ממשה?

זאת שאלה עצומה, משום שאנו יודעים את המשמעות של ציון יום פטירה. לא מדובר רק בפיסת מידע היסטורית, אלא זאת הבעת כבוד לאישיותו וקריאה לפעולה בכל שנה מחדש. כך נוהגים יהודים אלפי שנים להתאסף ביום פטירה של צדיק לשם מתן כבוד לאישיותו וכן להתבוננות מעמיקה בדמותו הייחודית. הרעיון מאחורי המנהג הוא שביום הפטירה, נעשה שוב דין ומשפט על מעשיו ולכן מתאספים לכבודו ולומדים לעילוי נשמתו. ולאידך, כשמדובר באדם גדול, ההתקשרות עמו ביומו הגדול מביאה ישועה לאלו שמתחברים עמו (ראו סיפור חסידי בהערה²).

דברי הימים ב לב: וישכב יחזקיהו עם אבתיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד וכבוד עשו לו במותו כל יהודה וישיבי ירושלם – **בבא קמא טז,ב:** מלמד שהושיבו ישיבה על קברו.

בפשטות, המנהג להושיב ישיבה על קברו הוא בימי השבעה או השלושים (כמובא בגמרא שם), ואולם רש"י מוסיף במקום אחר כי כך היה המנהג מדי שנה בשנה להתאסף לכבוד הצדיק ביום פטירתו.

יבמות קכא,ב: ההוא עובד כוכבים שאמר לישראל: קצוץ שחת בשבת והטל לבהמותי ואם לא – אהרוג אותך כמו שהרגתי פלוני בן פלוני שאמרתי לו לבשל לי בשבת ולא רצה והרגתיו. שמעה אשתו של הפלוני שאמר הגוי שהרגו ובאה לפני אביי לשאול האם מותרת היא להינשא? עיכב אותה אביי 'שלושה רגלים' עד שיתאספו החכמים אצלו וידון עמהם – **רש"י: 'תלתא ריגלי' -** בתשובת הגאונים מצאתי כל אלו רגלים של האמוראים היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם.

והשאלה מתעצמת: במה זכה אהרן שיום פטירתו ייקבע לדורות כיום התבוננות ולמידה מאישיותו?

הפלא גדול יותר: התורה בוחרת לציין זאת במקום הלא מתאים לכאורה. פטירתו של אהרן סופרה כבר בהרחבה בפרשת חוקת. לאחר מות מרים, סיפור מי מריבה והגזירה "ען לא האמנתם בי להקדישני לכן לא תביאו את הקהל אל הארץ אשר נשבעתי", ממשיכה התורה ומספרת על תחילת

² **סיפור - המרא דאתרא בעולמות העליונים:** יהודי לא זכה לילדים והוא הלך לבקש את ברכת הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב. התיישב האיש בבית הכנסת והמתין שהגבאי יקרא לו לחדרו של הצדיק. אולם חלפו ימים ארוכים והצדיק לא קרא לו. היהודי איבד סבלנות, הוא השאיר את העסק ואת אשתו לבדה והנה הצדיק מתעלם ממנו. הוא שקל בכעס לחזור הביתה, אבל החשש מאשתו היה גדול והוא התעכב שם בכעס. בוקר אחד יצא הגבאי ואמר כי אם הוא רוצה לזכות בברכת הצדיק – עליו להפקיד עוד היום סכום רובלים עצום. היהודי נדהם. קודם מעכבים אותו שבועות בלי הסבר ועכשיו דורשים סכום עתק מהרגע להרגע. הוא התנצל שהסכום גדול והוא מוכרח להתייעץ עם אשתו. הוא חזר הביתה והיא כמובן לחצה עליו להסכים, אבל להפתעתו, כשחזר לאחר כמה ימים עם סכום הכסף – הצדיק סירב לקבלו בטענה שעכשיו זה מאוחר מדי. היהודי הנרגז הלך לליאזנא, לספר לאדמו"ר הזקן מה שקרה. רבינו הזקן ביקש לדעת באיזה יום דרש רבי לוי יצחק את הכסף ואז הבין הכול. היה זה ביום כ' בטבת, יום ההילולא של הרמב"ם, והאדמו"ר הזקן הסביר כך: אתה לא זוכה לילדים, משום שפעם זלזלו בנוכחותך באחד מגדולי ישראל [אולי כחלק ממחלוקת המתנגדים] ואתה הוספת בגנותו של אותו תלמיד חכם. חז"ל אמרו שהמבזה תלמידי חכמים אין רפואה למכתו, ואולם הרמב"ם הוא היחידי שפוסק (הלכות תלמוד תורה פרק ו) שיכול לכפר עונו בקנס תשלום ליטרא זהב. ולכן הצדיק מברדיטשוב עיכב אותך עד יום כ' בטבת, שכן ביום ההילולא של הצדיק, הוא המרא דאתרא בשמים והוא הפוסק האחרון. ולכן רצה לעורר עליך זכות בשמים בכוח פסק ההלכה של הרמב"ם. ואולם אתה התעכבת עם הכסף ליום אחר, ואז ההלכה היא כמו הפוסקים האחרונים, כהבית יוסף וחבריו.

ההתגשמות של הגזירה הנוראה ופטירת אהרן במדבר. ואולם שם נוהגת התורה כדרכה ואינה מזכירה במילה אחת מתי זה היה. ואולם כאן בפרשת מסעי, פתאום עוצרת התורה את שטף סיפור המסעות ועושה את הדבר המפתיע ומגלה את היום המדויק בו הסתלק אהרן.

נראה שהתורה רוצה לחדור אל התודעה שלנו דווקא **בימים הללו**. פרשת מסעי נקראת תמיד בסמוך לראש חודש אב ולכן התורה מספרת כאן על פטירת אהרן, כי רוצה שנשים לב לכך **השבוע**. הוי אומר שזה לא שהתורה רצתה לספר על מות אהרן ורק עושה זאת כאן, אלא להיפך: **הזמן גורם**. היא רוצה **לעורר אותנו השבוע להתבונן באהרן** ולכן מזכירה עכשיו את מועד הסתלקותו.

והתמיהות, אם כן, ברורות: מה המסר הייחודי מדמותו של אהרן הכהן - יותר מאשר מסכת חייו של משה, אברהם או דוד? ולמה זה חשוב דווקא עכשיו בימי האבל וחוסר המזל של תחילת אב?

ב. בהשקפה ראשונה התשובה ברורה: התורה מזכירה את היארצייט של אהרן משום שעליו **בנו יותר**. הכאב בלכתו היה כפול מאשר במות משה ודוד, ולכן עם ישראל נזכר בו מדי שנה בשנה ביום הסתלקותו. זה לא הקב"ה שכיבד את אהרן, אלא **בני ישראל עצמם קבעו את היארצייט שלו**.

3. במדבר כ,כט: ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל:

דברים לד,ח: ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה.

בתוך פרשת האבל על משה רבנו, מזכירה התורה בהסתייגות כי עם כל הכבוד לגדול הנביאים, הבכי לא התקרב לצער על אהרן הכהן. ראשית, הבכי על משה התרכז בעזרת הגברים, ככתוב "ויבכו בני ישראל", ושנית, הבכי עליו נמשך רק שלושים יום. חלף חודש וכטבעו של עולם, החיים המשיכו והציבור חזר לטרדותיו. אצל אהרן, לעומת זאת, הבכי הקיף גם את עזרת הנשים, ככתוב "**כל בית ישראל**" וגם **הבכי לא נגמר לעולם**. הוא הגיעו לשיאו בשלושים הימים הראשונים, אבל נמשך תמיד.

ידוע ההסבר לכך כי אהרן היה "אוהב שלום ורודף שלום", הוא היה כתובת ציבורית לבעיות של סכסוכים ושלום בית ולכן האבל על מותו לא נגמר לעולם. הגמרא מוסיפה כי אחרי מיטתו של אהרן, צעדו שמונים אלף בחורים שנולדו מהשלום שהביא אהרן בין איש לאשתו.

מסכת כלה ג: כשנפטר משה רבינו כתיב ביה 'ויבכו בני ישראל', ובאהרן כתיב 'ויבכו שלשים יום כל

בית ישראל', אפילו נשים, ולא נשים בלבד אלא היו מפלשין טיט ועפר בטף ובוכין. תנא שמונים אלף בחורים שקרואים בשם אהרן יצאו אחרי מיטתו, ממי שרצה לגרשה וחזרה והתעברה.

ולכן מובן שהתורה מספרת על היארצייט שלו, כי זאת הייתה המציאות: על אהרן לא הפסיקו לבכות ונזכרו בו מדי שנה מחדש. משא"כ אצל גדולי ישראל האחרים שחלפה שנה והם נשכחו.

ואולם זה לא פותר את הבעיה, אלא רק מעמיק אותה: מהי באמת הסיבה שרק אהרן פתח את לבו לבעיות שלום בית? מדוע משה רבנו לא הציע עזרה לאנשים שעומדים לחרב את ביתם? וגם צריך להבין את שאלתנו השנייה: מדוע מזכירה זאת התורה דווקא השבוע בראשית חודש אב?

אנו רוצים לפתוח עם ביאור פשוט ומקסים בשם השפת אמת מגור, ואחר כך להתרחב למסכת מעמיקה של הבדלי הגישות בין משה ואהרן, כפי שמבאר הרבי מליובאוויטש בכמה מקומות.

ג. הנצחת פטירתו של אהרן בר"ח אב, נועדה ללמד שהקב"ה משלם על חסד **במזומן**. השכר על צדקה אינו משולם רק בגמול רוחני בעולם הבא כפי הכלל ברוב המצוות ש"שכר מצוות בהאי עלמא ליכא", אלא נפרע בפשטות בעולם הזה. החסד משנה את העולם והופך את החיים **כאן** לטובים יותר, ולכן הקב"ה משלם מידה כנגד מידה: בשכר חומרי במונחי העולם הזה.

אהרן הכהן הפך את החיים כאן לטובים יותר, ולכן מנציחים את זכרו במובן הפשוט בעולם הזה. התורה מצווה כאן ועכשיו לגמול לו טובה ולכבד את זכרו מדי שנה.

יתירה מכך: הקב"ה לקח את נשמתו בראש חודש אב, בו מתעצם האבל העמוק על חורבן בית מקדשנו, וכך עם ישראל פנוי נפשית להתעצם עם הכאב על אהרן. מצב הרוח שפוף בתקופה זו ולכן הלב פנוי לכאוב את לכת אהרן. אילו היארציית היה בר"ח אדר או בשמחת תורה, איש לא היה מסוגל להתפנות למחשבות נוגות על אהרן, ולכן קבע זאת ה' בימים שפופים בין כך.

בספר "ליקוטי יהודה" שכתב נכד השפת אמת, מביא בשם סבו דוגמה לכך: מסופר בספר חסידים על אדם שהידר במצוות "ניחום אבלים" וכשאדם אחר בקהילה היה אבל, היה פושט את נעליו וחוזר לביתו יחף. גמל לו הקב"ה בכך שנטל את נשמתו בתשעה באב וכך כולם צעדו בלוייתו בנעלי אבלות.

4. ליקוטי יהודה פרשתנו: אבי זקני השפת אמת ז"ל ביאר: איתא בספר חסידים תל"ד מעשה באדם אחד שכשהיה אדם אחר אבל, היה חוזר לביתו בלא מנעלים, ואותו היום שמת בעצמו היה תשעה באב והלכו הכול יחפים. כן אהרן הכהן שגמל חסד עם כל ישראל, לכן נפטר בר"ח מנחם אב – הימים שכל ישראל מתאבלים, כדי שכל ישראל ישתתפו באבלותו לדורות.

הרעיון מתאים עם העיקרון אותו הזכרנו בעבר: התורה קוראת למעשה חסד בשם "לקיחה" ולא "נתינה". כך נאמר אצל אברהם אבינו: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם", וכך בהקמת המשכן: "ויקחו לי תרומה". אלא שיותר משאדם נותן הוא לוקח. הוא אמנם נותן עשרה או עשרים אחוז מרכושו, אבל הקב"ה מבטיח לו שכר מזומן ונצחי בעולם הזה שלא נגמר לעולם.

וכדי שלא יהיו הדברים תיאורטיים, אוסיף סיפור מדהים שאני מכיר שנים, והפלא שהוא הולך וצומח ועושה פירות: לפני 35 שנה, יממה לפני חג הסוכות, נכנסה לביתנו אישה מכפר חב"ד ועימה ידידה לא מוכרת. השנייה סיפרה בבכי שהיא קבעה ליום המחרת, ערב חג הסוכות, תור להפלה מלאכותית. מסכת חייה הייתה סבוכה ואילו אביה יגלה שנכנסה להיריון, הוא יהרוג אותה ואין לה ברירה. אבי הפציר בה להמתין מספר ימים ולהיות עמו בקשר מיד אחרי שמחת-תורה.

הוריי חיפשו שליח באירופה שהגברת תוכל להתגורר אצלו עד אחרי הלידה וכך לא יודע למשפחה כאן דבר הריונה, ואחר כך ימצאו משפחה שתאמץ את הרך הנולד. אמי טלפנה לבתי-חב"ד באירופה, אבל איש לא היה מסוגל ליטול את המשימה. בחול-המועד פגש אבי בבית הכנסת בכפר חב"ד, שליח חשוב מצרפת [הרב גורביץ מליאון] והוא הסכים לשתף פעולה. הוריי אספו כסף לכרטיס טיסה, בתוספת 50 דולר דמי כיס והיא עלתה על המטוס. ההיריון היה קשה ומסובך, המשפחה שאירחה אותה עברה קשיים איומים, אבל הלידה הגיעה ונולדה ב"ה בת בריאה. בהמשך, משפחה חשוכה ילדים מהעיר אימצה את הילדה ומידי-פעם היו שולחים לאמה הביולוגית כרטיס טיסה לבוא לראות אותה. הילדה המקסימה גדלה והתחנכה במוסדות חב"ד, ובתור בחורה הגיעה ארצה לבקר בביתנו. היא נפלה על צווארי אמי ואמרה שלעולם לא תשכח את החסד שעשו עימה.

ואולם ישנו פרק נוסף ומדהים: חלפו 35 שנה והגיעו ימי הקורונה. אחד מאחיי שגר בחוץ לארץ [הרב חיים אליעזר במונטריאול קנדה], נמנע מללכת לבית הכנסת החב"ד"י על מאות מתפלליו והלך לבית כנסת ספרדי קטן סמוך לביתו. הוא פטפט עם מתפלל שישב לידו וכשאמר ששם משפחתו "אשכנזי", התפתחה השיחה והתברר שהאברך הוא בעלה של אותה אישה שנולדה ממניעת ההפלה. וכאמור זה במרחק אלפי קילומטרים מצרפת... לפני פסח התקשרה האישה לאחי וסיפרה שילדה בן ומבקשת לכבד אותו בסנדקאות לכבוד הוריי. אחי עשה בדיקת-קורונה וכשיצא שלילי, התכבד בסנדקאות. הברית הייתה בבית היולדת ונכחו בה שלושה גברים: אבי הבן, המוהל, ואחי, הסנדק, לכבוד הוריי...

עד כאן ביאור קצר, וכעת נמשיך למסכת ביאורים שכתב הרבי מליובאוויטש בכמה מקומות והחיבור בין כולם מעביר מסר כביר שאין חודר וחשוב יותר בעומדנו בימי בין המצרים.

ד. התורה מספרת על מות אהרן השבוע, בתור הקדמת תרופה למכה וקריאה ממשית לפעולה בימים אלו. ימי תחילת אב הפכו במהלך ההיסטוריה לתקופת החורבן והשבר ולימים שמציניים את שנאת החנם שמקננת בינינו. וכאן באה התורה ומעניקה את **אסטרטגיית היציאה מהגלות**. היא מגלה מה לעשות כדי לשבור את כבלי השנאה ולהתחיל עידן חדש.

הקב"ה יודע עד כמה קשה להשתחרר מהריבים. לפני כמה שבועות דיברנו על כך בפרשת קורח, ומעולם לא קיבלתי כל כך הרבה תגובות על השיעור כמו על השיחה הזו. מדובר בפצע מדמם אצל כולנו, שכן **אנו מרגישים צודקים**. הקושי הגדול לגמור מחלוקת הוא בהרגשה שאתה מוותר על הצדק והיושר ועל היחס המתאים לאותו פוגע גס-רוח.

וכאן בא המסר הכביר של אהרן: "אהבת חיים". אהרן הכהן נתן אהבה גם למי **שלא הגיעה לו אהבה**. אהרן לא חיפש להיות צודק, אלא אוהב. הוא העניק אהבה – לא בגלל הצדק, אלא – כי יש דברים חשובים מהצדק. אמנם ישנן סיבות לריב, אבל שום סיבה אינה חשובה יותר מהשלום. ואהרן לא דרש זאת רק מאחרים, אלא קודם כל מעצמו.

המשפט הראשון בהיסטוריה שאומרת עליו התורה הוא פשוט מופלא. דיברנו לפני שבועיים על כך שספר בראשית ותחילת שמות מספרים על שישה מעגלים של מתח במשפחה: קין והבל, יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, אחי יוסף ויוסף, מנשה ואפרים, ומשה ואהרן. אבל בעומק הדברים לא מדובר בשישה מעגלי מריבה, אלא בהתקדמות מתמדת לשלום – **והשיא מתרחש אצל אהרן**: במקרה הראשון של קין והבל זה נגמר ברצח. במקרה השני של יצחק וישמעאל, הושג שיפור וזה נגמר בהתנתקות ופרידה: ישמעאל הלך לאימו בבאר לחי רואי ויצחק נשאר אצל אברהם. בסבב השלישי הושג עוד שיפור ואחרי הנתק בין יעקב לעשו, הם נפלו והתחבקו (ושוב נפרדו). במעגל הרביעי בין יוסף לאחיו, הם שבו לחיות יחד עד סוף ימיהם. במתח החמישי בין מנשה ואפרים, הושגה עוד התקדמות ואנו לא מוצאים את מנשה מוחה בכלל על הקדמת אפרים הצעיר.

ואולם איש לא הגיע למעלתו המופלאה של אהרן: לא רק שקיבל בהכנעה את קדימות אחיו הצעיר, אלא הפך להיות **מתרגמו ונושא כליו**!. במשך שנה שלמה במצרים, אהרן פעל כמספר שתיים של אחיו: משה ייצג את השכינה ואהרן היה רק המתרגם שלו, והפלא הוא שאהרן לא קם לזעוק "כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו?". מה פתאום אתה ולא אני והרי כולם יודעים שאני מרשים ממך בכושר הרטורי שלי!. הרי משה עצמו חשש מכך: במעמד הסנה הוא טען לפני הקב"ה "שלח נא ביד תשלח – ביד מי שאתה רגיל לשלוח", ביד אהרן שהיה הנביא בכל שנות הסבל במצרים כשמשה לא היה שם. ובכל זאת ענה הקב"ה והעיד על אופיו של אהרן: "אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, [אבל] **וראך ושמח בליבו**". אהרן הוא טיפוס של אהבת חיים, הוא לא אדם של חשבונות, הוא יעדיף את השלום ואפילו כשהיחס הזה לא מגיע לפי הצדק והיושר.

אבל אהרן הלך שלב נוסף עם האהבת חיים – וזה כבר היה יותר מדי לגישתו של משה רבנו. ספר תהלים אומר פסוק נפלא:

5. תהלים פה, יא: חסד ואמת נפגשו, צדק ושלום נשקו

האדם מונע בידי שני כוחות. שני צרכים יסודיים מקננים בבסיס הקיום שלנו: "חסד ואמת, צדק ושלום". האדם מחפש משמעות (אמת) והוא מחפש חברות (שלום), הוא מחפש להתעלות למעלה ולהתחבר למטה. הוא שואף להיות נאמן לעצמו ולקב"ה, אבל גם להיות חלק מאדם אחר ומהחברה בכלל. ואולם הבעיה המהותית היא ששני העקרונות הללו – הצדק והחברות – מתנגשים לא פעם.

שותפים רוצים לעבוד, אבל אחד נוהג בגסות ופוגע בזולתו. בני זוג רוצים לאהוב, אבל אחד לא רגיש והורס את הזוגיות. לפעמים אחד מבני הזוג מתחזק ביראת שמים וכך הקשר ביניהם מתנגש בשאיפה להתעלות רוחנית. וכאן עולה השאלה מה קודם? הצדק או השלום? החסד או האמת?

אהרן סבר שהאמת חשובה, בוודאי חשובה, אבל אינה חשובה יותר מהשלום. ולכן מותר אפילו לבטל את האמת כדי לפשר ביניהם. המדרש מספר שאהרן היה הולך לאחד השותפים או בני הזוג **ומשנה את האמת**. הוא היה אומר: "פגשתי אתמול את אשתך ואין לה חיים. היא בוכה איך טעתה והרחיקה אותך". וכך היה ממשיך ואומר לזולת אותו הדבר עד שהשלים ביניהם.

וכך מספר המדרש סיפור שלישי: כאשר אהרן שמע על אדם חוטא, היה מחבק אותו ואומר: 'כמה אני אוהב אותך, כמה פוטנציאל יש בך', ואותו אדם היה מתמלא מהחיבוק של אהרן. למחרת, כשהיצר פיתה אותו לגנוב, היה אומר לעצמו איך אאכזב את אהרן? איך אשבור את האמון שלו?

ושבו, זה היה שינוי מהאמת, זה היה אפילו שינוי מהצדק, אבל אהרן סבר שעד כמה שהאמת חשובה - האהבה והחיבור בין הבריות יותר יקרים בעיני הקב"ה. ההסבר לכך (כמבואר בפרק לב בתניא ובכ"מ) שהשלום מדגיש את הקבוצה ולא את האישי. את שם המשפחה ולא את הפרטי. בעוד שלימוד תורה וקיום מצוות יכולים לנבוע מהאגו, מהנוחות או מחיפוש המשמעות האישית, השלום נובע כל כולו מהניצוץ האלוקי שקיים בי ובזולתי. **אי אפשר למחול שלא לשם שמים**. אין שום סיבה אנוכית לפנות זמן בשביל הזולת - לולי האחדות האלוקית שמקיפה את הכול. ולכן השלום הוא תמצית כל התורה, כמו שאמר הלל. הוא מעשה ברור שמנכיח את התעלות הנפש מעל הגוף.

משה, לעומת זאת, ייצג את הגישה ההפוכה. "משה אמת ותורתו אמת", משה היה השתקפות האלוקות בעולם ו"חותמו של הקב"ה אמת". לכן לא היה מסוגל לפעול בניגוד לכללים. בעיני משה, לא רק המטרה חשובה, אלא גם **האמצעי**. גם הדרך לשלום מוכרחת להיסלל ביושר.

זאת משמעות הפסוק "חסד ואמת נפגשו, צדק ושלום נשקו". כאשר משה הגיע למצרים לגאול את ישראל ואהרן קיבל אותו בחיבוק אחרי פרידה בת שישים שנה – התרחשה הרמוניה של חסד ואמת, זה היה **מסר אלוקי (משה)** ביחד עם מתרגם שיודע לעטוף את המסר **במילים של אהבה (אהרן)**.

שמות רבה ה, י: חסד זה אהרן שנאמר 'וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך'. ואמת זה משה שנאמר 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', הוי 'חסד ואמת נפגשו' כמו שנאמר 'וילך ויפגשו בהר האלוקים'. צדק זה משה שנאמר 'צדקת ה' עשה', ושלום זה אהרן שנאמר 'שלום ובמישור הלך אתו'.

וכאן באה התורה ואומרת בפתח פרשת מסעי ובראש חודש אב: בימים הללו - ההלכה היא כאהרן. הדרך היחידה לשבור את הגלות ולהתגבר על הסיבות הצודקות לריב – היא רק בגישתו של אהרן. זה הזמן להתעלם מהאמת הפנימית שלי שכועסת על הזולת ולא מסוגלת לסלוח לו ולהעניק אהבה גם למי שלא מגיע לו. לא כי זה צודק, כי **השלום חשוב יותר מלהיות צודק**.

ליקוטי שיחות יח/2-411: פרשת מסעי היא הפרשה בה ניכר ובולט השייכות בין פרשת השבוע לזמן בשנה בו קוראים אותה. היא נקראת תמיד בשבת מברכים אב, בר"ח עצמו או למחרתו, ובפרשה מסופר שמיתת אהרן הייתה 'בחודש החמישי באחד לחודש'. וזאת למרות שמיתת אהרן מסופרת באריכות בפרשת חוקת, אבל זמן מיתתו הוא דווקא בפרשתנו [שנקראת בסמוך לראש חודש אב] ... בכך ישנה הדגשה מיוחדת לקשר בין חורבן בית המקדש למיתת אהרן: הסיבה לחורבן השני הייתה חטא שנאת חנם, והתיקון לכך הוא 'הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום' – אהבת חנם.

במקום אחר (לקו"ש כד/255) מוסיף הרבי נקודה מופלאה: האמת היא שבסוף ימיו, משה עצמו הודה לאהרן. ברגעי חייו האחרונים הסכים משה שכמה שאפשר להשיג עם האמת – עם השלום משיגים יותר. כך למדים מהעובדה שדווקא בתוך פרשת מיתת משה - מספרת התורה על **מעלות אהרן**!

הוזכרו קודם ההבדלים בין מיתת לאהרן למיתת משה, איך הבכי על משה הקיף רק את הגברים וגם היה מוגבל לשלושים יום, וזאת לעומת אהרן וכו'. ואולם הפלא הוא שהתורה מספרת זאת בפרשת **מיתת משה**. שם היא רומזת על יתרונות אהרן עליו. וזאת כמובן תמיהה עצומה: כשנפרדים מאדם צריך לספר את המעלות שלו ולא של אחיו?

אלא ברגעו האחרון בעלמא הדין, משה רצה להדגיש את מעלת אהרן. במשך חייו היה עסוק לגמרי עם הגישה שלו, ואולם ברגע האחרון כשאדם זוכה לפרספקטיבה ש'רואה את היער ולא רק את העצים', כשמשה סקר ממרומי הר נבו את תולדות חייו, הכיר בכך שזכה לשער החמישים, אבל למעלתו של אהרן לא זכה. כי האמת חשובה - אבל השלום חשוב אפילו יותר. [ראו תוספת בהערה³].

³ חשוב לחדד את הנקודה הבאה: סוף סוף, יבוא אדם וישאל: איך אפשר לוותר על האמת שלי? כיצד אתעלם מתחושת הפגיעה העמוקה שצורבת בי ואעדיף את השלום?

בשנה שעברה בפרשה זו חידדנו נקודה עמוקה: האמת היא שהשלום הוא גם **האמת עצמה** ולא רק גובר על האמת. נשים לב שחז"ל קוראים לשנאה בשם "שנאת חנם" וידועה הקושיה: מה פתאום "חנם"? הרי לכל שנאה יש סיבה? התשובה היא שברוב רובם של המקרים אין הצדקה לשנאה. שכן היא נשענת על טעות: **רובם של האנשים לא פוגעים בכוונה תחילה**, רוב רובם של האנשים לא מתכוונים לפגוע, אלא רק **להגן על עצמם** ולכן רובם של השנאות נשענות על אשליה והגזמה של מריבות שהיו יכולות להסתיים בקטן.

ה. נסיים בפנינה זוהרת ששווה יותר מאלפי זהב וכסף: המדרש מספר (ילקוט שמעוני רמז לח) על הקבורה הראשונה בהיסטוריה. אחרי שקין רצח את הבל, ישבו אדם וחוה המומים ליד גופתו החתוכה של בנם "ולא היו יודעים מה לעשות". מה עשה הקב"ה? "שלח להם עורב שמת רעהו, ונטל העורב את רעהו וקברו. אמר אדם, כעורב הזה נעשה: נטל את נבלתו של הבל וקברו בארץ".

והסיפור מלא תמיהות: מה הפשט "לא היו יודעים אדם וחוה מה לעשות"? הרי כבר נאמר להם אחרי החטא: "מעפר אתה ואל עפר תשוב" ומה כל כך מסובך לקחת את גופת ההרוג ולטמון בתוך האדמה? הקבורה היא לא מצווה מורכבת כמו יציקת בור מקווה או הקמת קו עירוב? וגם למה נשלח דווקא עורב שקבר את רעהו ולא בעל חיים אחר?

באוצר ה'רשימות' האישיות שכתב הרבי מליובאוויטש בשנות צעירותו (קובץ כה), מובא ביאור מטלטל: אדם וחוה ישבו ליד גופתו של בנם ולא ידעו איך ממשיכים מכאן. הבעיה שלהם לא הייתה מה לעשות, אלא למה לעשות? למה להמשיך לחיות בעולם אפל כמו הרוע שהתפרץ לנגד עיניהם? הם ידעו שאנשים ימותו במיתה טבעית, אבל לא תיארו לעצמם שאח יחתוך את אחיו בגלל קנאה קטנה כאשר הם שני האחים היחידים בעולם? אדם וחוה איבדו את המוטיבציה לפעול.

הראה להם הקב"ה את התשובה: המענה היחיד לשנאת חינום הוא אהבת חינום. רוע כזה אי אפשר לתקן עם אהבה רגילה, כאן נדרש זרנוק עצום של אהבה לשם אהבה – והאהבה תנצח. לכן נשלח להם עורב שקבר את רעהו: חז"ל אמרו שהעורב הוא בעל החיים האכזר בין בעלי החיים, הוא משאיר את גוזליו לגדול לעצמם ואינו מפרנס אותם. ובכל זאת העורב התעלה על מידותיו הטבעיות והלך לעסוק בקבורת רעהו. העורב חולל חסד כזה שהוא "אהבת חינום", חסד של אמת ללא תמורה, משום שההרוג לא יוכל להשיב לעולם על מה שעשו עבורו.

זוהי המענה היחיד לאתגר האחרון לפני הגאולה: שנאת חינום – שנאה לא צודקת, אפשר לנצח רק עם אהבת חינום – עם אהבה לא צודקת. לפעמים צריך לעצום את העיניים, לסגור את האוזניים, לשנות את האמת כפי שהיא נראית במבט חיצוני – ולהעמיק אל תוכו של היהודי פנימה ולראות את היהלום שנוצץ מבפנים. זה המאמץ האחרון שיבטל את ימי תשעת הימים עוד בשנה זו וכפשוטו ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**

עד"ז מבאר האדמו"ר הצמח צדק (מצוות אהבת ישראל) את הביטוי "ואהבת לרעך כמוך": כמו שאדם סולח לעצמו על הטעויות האישיות שלו, בטעם שהוא לא התכוון ולא רצה לפגוע, אלא רק היה לחוץ וכו', כך עליו לשפוט את הטעויות של הזולת ולהבין שהשנאה היא בחינם. עם חיבוק ומילה טובה – אפשר להרגיע אותה.